

Peer tutoring

Leerkrachten handleiding

Inhoud

Inleiding	3
Wat is peer tutoring?	4
Welke positieve effecten laat peer tutoring zien?	4
Voorwaarden voor peer tutoring:	5
Reflecteren:	6
Reflectievragen voor de leerkracht	7
Reflectievragen voor een gesprek met de leerlingen	8
Lesactiviteiten	9
Activiteit 1: Voorlezen	9
Activiteit 2: Communicatie spel Rolf	9
Activiteit 3: Apps. Clips en Prowise	9
Activiteit 4: Bee-bot letterkennis	10
Activiteit 5: Bee-bot woordenschat	10
Activiteit 6: Blue-Bot bouwen	10
Activiteit 7: Blue-Bot schrijven	11
Activiteit 8: Loco	11
Activiteit 9: Samenstellingen spel	11
Hoe sluiten de activiteiten aan op de leerlijn taal van groep 1/2 en groep 3/4?	12

Inleiding

Beste leerkracht,

Deze handleiding biedt handvatten bij het inzetten van peer tutor momenten. De handleiding is ontworpen voor peer tutoring binnen het taalonderwijs in de groepen een tot en met vier.

De handleiding is opgebouwd uit verschillende onderdelen:

- Wat is peer tutoring?
- Welke positieve effecten laat peer tutoring zien?
- Voorwaarden voor peer tutoring.
- Reflecteren.
- Lesactiviteiten die gebruikt kunnen worden tijdens de peer tutor momenten.
- Hoe sluiten de activiteiten aan op de leerlijn taal voor groep 1/2 en 3/4?

Bij deze leerkrachthandleiding wordt ook een les map geleverd. In de les map vindt u:

- De leerkracht handleiding
- De uitgewerkte activiteiten
- De materialen voor de activiteiten
- De opdracht kaarten voor de kinderen
- De tutor zelfevaluatielijst
- De observatielijst voor de leerkracht
- Reflectiemiddel voor de leerkracht
- De aftekenlijst peer tutoring

Na elke activiteit vult de tutor een zelfevaluatielijst in.

De observatielijst kan door de leerkracht worden gebruikt om te observeren tijdens de peer tutor momenten.

Aan de hand van het reflectieformulier kan de leerkracht reflecteren op de peer tutor momenten.

Wat is peer tutoring?

Peer tutoring is een vorm van samenwerking tussen kinderen waarbij één van de twee kinderen een helpende en ondersteunende rol aanneemt (tutor) tegenover het andere kind (tutee). Peer tutoring wordt op de basisschool gebruikt om stof te herhalen en in te oefenen bij de kinderen. De kinderen in de tutorrol moeten over meer kennis beschikken van de stof dan de tutee en deze stof ook beheersen. Vanuit de positie van meerwetende zal deze leerling de rol als tutor aannemen. De tutor stimuleert het leerproces, geeft directe feedback, stelt vragen en biedt verduidelijking aan de tutee. Aangezien kinderen niet opgeleid zijn om leerstof aan elkaar over te brengen moeten deze kinderen begeleiding krijgen over hoe zij deze kinderen op de beste manier kunnen begeleiden en de leerstof over te brengen. De tutor en tutee kunnen verschillen van leerjaar of in hetzelfde leerjaar zitten. De literatuur beschrijft dat peer tutoring het meest effectief is als er 2 jaar leeftijdsverschil tussen de kinderen zit.

Welke positieve effecten laat peer tutoring zien?

Peer tutoring laat een aantal positieve effecten zien.

- De motivatie van de kinderen wordt vergroot. Dit wordt veroorzaakt doordat de kinderen aangemoedigd worden door de tutor, graag samenwerken met een ander kind.
- Door de leerlingen op deze manier samen te laten werken, werken de kinderen aan hun (sociale) relatie met de andere leerlingen. Deze relatie wordt onder andere versterkt doordat de tutor de tutee prijst, feedback geeft en aanmoedigt.
- De tutores profiteren ook van deze vorm van samenwerking doordat zij een goed gevoel krijgen dat zij een andere leerlingen kunnen helpen en dat dit positief door de tutee, de leerkracht en ouders wordt ontvangen. Dit versterkt positief hun zelfbeeld en motivatie.
- Peer tutoring komt zowel het zelfvertrouwen van de tutee als de tutor ten goede.
- De leesresultaten van tutors verbeteren door peer tutoring. De goede lezer leert door uit te leggen en de zwakke lezer leert onder andere van die extra uitleg (Mijs, Egbertsen, Oude Kamphuis, & Vernooy, 2015).

Wanneer peer tutoring op de juiste wijze ingezet wordt en de positieve effecten van peer tutoring hierbij naar voren komen zal dit bijdragen aan betere resultaten van de leerlingen.

Op taalgebied laat peer tutoring de volgende positieve effecten zien.

- Het effect gericht op de gebieden vlot en vloeiend lezen en begrijpend lezen zijn 0.41 (vlot en vloeiend lezen) dit wordt als een klein effect gezien en 0.60 – 0.91 (begrijpend lezen) dit wordt als een middelgroot tot groot effect gezien.
- Onderzoek laat ook zien dat de leesresultaten van tutors door peer tutoring verbeteren. De goede lezer leert door uit te leggen en de zwakke lezer leert onder andere van die extra uitleg.
- Een belangrijk neveneffect van peer tutoring is dat de leerkracht de ruimte krijgt binnen zijn lessen om zich meer te richten op de verlengde instructies voor de leerlingen die dit nodig hebben. De leerkracht heeft hier meer tijd voor omdat de

overige leerlingen elkaar kunnen ondersteunen tijdens deze momenten door de inzet van peer tutoring (Mijs, Egbertsen, Oude Kamphuis, & Vernooy, 2015).

- Peer tutoring stelt leerlingen in staat om taalvaardigheden van andere kinderen te leren en deze zelf te oefenen. Daarnaast zitten deze interactiemomenten waarbij de leerlingen met leeftijdsgenoten werken met de lesstof meer op hetzelfde niveau dan de interacties met een leraar. Dit is een reden waardoor kinderen al meer taal gaan gebruiken tijdens deze peer tutor momenten dan tijdens de reguliere lessen.

Voorwaarden voor peer tutoring:

Voorwaarden voor effectieve peer tutoring zijn:

- Tutor training. Tijdens deze training moeten de leerlingen informatie krijgen over: Hoe zij om moeten gaan met leerlingen die moeite hebben met de leerstof, laten zien hoe hij/zij een model moet zijn van een goede leren, dat de tutor goed op toon moet lezen en op het juiste tempo, hoe de tutor de tutee kan aanmoedigen, corrigeren en feedback geven.
- Minstens 2 niveaus verschil tussen de leerlingen. Wil het peer tutoring effectief zijn is het van belang dat de tutor minstens 2 niveaus hoger zit met de lesstof. Hierbij sluit de criteria van het meeste optimale leeftijdsverschil van 2 jaar aan.
- Samenstelling van de duo's moet regelmatig veranderen
De samenstellingen van de peer tutor koppels moeten regelmatig veranderd worden.
- De teksten en stof die worden behandeld moeten voor de tutee interessant zijn
- Frequente inzet van peer tutoring. Peer tutoring moet regelmatig plaatsvinden wil het zijn positieve effecten laten zien. Kies voor deze momenten van peer tutoring een rustige, comfortabele plek met weinig afleiding voor zowel de tutor als de tutee.

-

Reflecteren:

De leerkrachten hebben de taak om te reflecteren op het peer tutoring. Het is van belang dat de leerkrachten hierbij kijken of het effectief is en of het bijgesteld moet worden.

Er kan op twee manieren worden gereflecteerd:

1. De leerkracht reflecteert zelf op basis van de observaties en de zelfevaluaties van de leerlingen. Daarvoor is de reflectiecirkel van Korthagen geschikt (zie hieronder bij 'reflectievragen voor de leerkracht'.
2. De tutor reflecteert samen met de leerkracht op basis van de zelfevaluaties van de tutor. Het is zinvol om dit 1 keer in de 4 weken te doen. Een opzet hiervoor vindt u onder het kopje 'reflectievragen voor de leerling'.

Het proces van reflectie bestaat uit vijf fasen, waarin gereflecteerd wordt op het eigen gedrag, op de eigen bekwaamheden en op persoonlijke overtuigingen die het handelen sturen.

Wat is reflectie precies?

Voor een professional die een leven lang leert, is reflecteren een belangrijke vaardigheid. Reflecteren wordt bij het opleiden van leraren vaak beschreven als nadenken over, analyseren van, vragen stellen bij, evalueren van, praten over, onderzoeken van, (her)structureren van ervaringen, problemen en/of kennis.

Waarom is reflecteren belangrijk?

Deze voorwaarden voor reflectie zijn niet allemaal eenvoudig te bereiken. Lerenden kunnen makkelijk worden misleid als het gaat om de vraag of leren is bereikt. Zo zijn activiteiten waarvan mensen geloven dat ze tot leren leiden niet altijd daadwerkelijk effectief. Aan de andere kant speelt het proces dat zodra mensen bepaalde informatie krijgen, ze sterk geneigd zijn te denken dat ze het altijd al hebben geweten, de zogenaamde hindsight-bias. Deze zaken maken het lastig om het eigen leerproces goed in te schatten. Solide kennis van je eigen leerproces en de valkuilen die daarbij op de loer liggen, zijn essentieel voor het zelfstandig leren van je eigen lespraktijk, ofwel voor reflectie op je eigen handelen. Zie voor meer informatie onderstaande verwijzingen.

De vijf fasen van reflectie

In de druk van alledag zijn leraren vaak meer gericht op het vinden van oplossingen voor praktische problemen dan op reflectie op wat daaraan ten grondslag ligt. Systematische reflectie kan echter juist problemen voorkomen. De reflectiespiraal van Korthagen noemt vijf verschillende fasen van reflectie:

1. Handeling / ervaring
2. Terugblikken
3. Bewustwording
4. Alternatief (gedrag) ontwikkelen
5. Uitproberen

De handeling of de ervaring, die het startpunt vormt van de reflectie. Daarna volgt het terugblikken: wat gebeurde er precies tijdens de handeling of de ervaring? Wat gebeurde er met mij? En met de leerlingen? Wat deed iedere betrokkene precies en hoe volgden de handelingen op elkaar? Daarna komt de fase van bewustwording: welke elementen uit de terugblik waren essentieel? Wat waren de sleutelmomenten? Op basis van die fase kan in de volgende fase lering worden getrokken: hoe zou je in een volgende situatie anders kunnen handelen? Welke handeling ga je uitproberen? Tot slot kan in de laatste fase de gekozen nieuwe handeling worden uitgetoetst, waarna een nieuwe cyclus volgt. Dit spiraalmodel kan worden toegepast door individuele leraren, maar ook in een begeleidingstraject.

(Leraar24, 2013)

Reflectievragen voor de leerkracht

Er zijn reflectievragen opgesteld aan de hand van de reflectiespiraal van Korthagen.

Fase 1: Handeling / ervaring

- Wat was de concrete situatie?
- Welke concrete acties heb ik in deze situatie ondernomen?
- Wat was het resultaat van deze acties?

Fase 2: Terugblikken

- Wat gebeurde er?
- Wat deed ik?
- Wat voelde ik?

Fase 3: Bewustwording

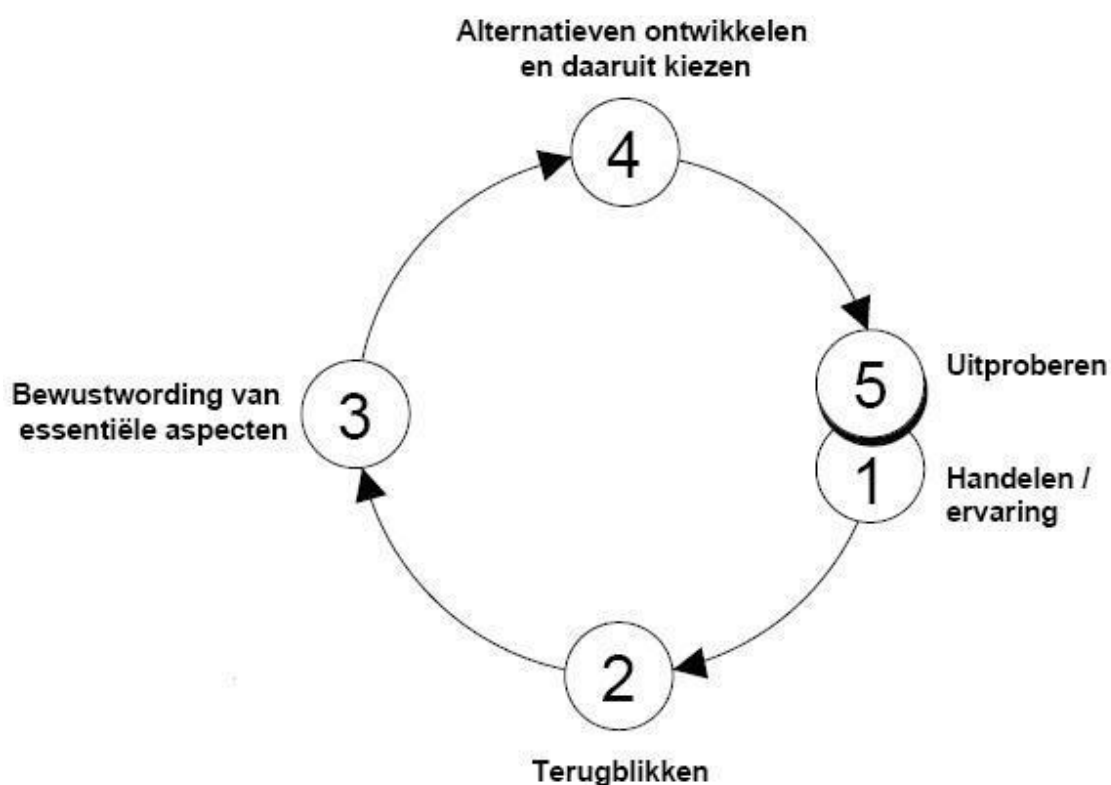
- Wat is het probleem (of de positieve ontdekking)?
- Wat heeft dat allemaal veroorzaakt?
- Wat betekent dat nu voor mij?

Fase 4: Alternatief (gedrag) ontwikkelen

- Welke alternatieven zie ik (oplossingen of manieren om gebruik te maken van mijn ontdekking)?
- Welke voor en nadelen hebben die?
- Wat neem ik mee, voor de volgende keer?

Fase 5: Uitproberen

- Wat wil ik bereiken?
- Wat wil ik uitproberen?
- Waar ga ik op letten?

Figuur 1 Reflectiespiraal Korthagen

Reflectievragen voor een gesprek met de leerlingen

Vragen naar aanleiding van de uitvoering:

Stellen van een doel	<ul style="list-style-type: none">- Vind je dat het goed gaat?- Wat heb je al geleerd?- Wat ben je nu aan het leren?- Waar ben jij heel tevreden over?
Verkennen van een situatie	<ul style="list-style-type: none">- Welk probleem kom je tegen?- Wat zou je nooit meer zo aanpakken?- Waarom niet?
Bedenken van opties	<ul style="list-style-type: none">- Wat heb je nodig om goed door te kunnen gaan?- Hoe ga je het aanpakken?
Maken van afspraken	<ul style="list-style-type: none">- Bij wie kun je hulp vragen en wanneer?- Hoeveel tijd heb je nodig om dit te doen?

Vragen naar aanleiding van de evaluatie:

Stellen van een doel	<ul style="list-style-type: none">- Heb je je doel behaald?- Waaruit blijkt dat? Hoe weet je dat?
Verkennen van een situatie	<ul style="list-style-type: none">- Ging het zo goed als je had verwacht?- Wat heb je geleerd?- Wat heb je ontdekt?
Bedenken van opties	<ul style="list-style-type: none">- Hoe zou je het anders hebben kunnen doen?- Zou je het de volgende keer weer zo doen of anders?
Maken van afspraken	<ul style="list-style-type: none">- Wat doe je een volgende keer anders?

Lesactiviteiten

Activiteit 1: Voorlezen

Nodig:

- Boeken die eventueel aansluiten bij het actuele thema

Het kind van groep 3/4 (de tutor) leest een boek voor aan het kind van groep 1/2 (de tutee). Vooraf aan het voorlezen van het boek stelt de tutor de tutee een vraag over het boek. De tutor leest het verhaal voor en stelt verschillende vragen over het boek aan de tutee en bespreekt deze vragen samen met de tutee.

Activiteit 2: Communicatie spel Rolf

Nodig:

- Communicatie spel Rolf

De kinderen spelen samen het communicatie spel van Rolf. Dit spel is te vinden in de klas van groep 1/2. Tijdens dit spel werken de kinderen aan hun communicatievaardigheden.

Activiteit 3: Apps. Clips en Prowise

Nodig:

- iPad
- App Clips
- App Prowise

Prowise

De kinderen werken met de app Clips en Prowise.

Met de app Clips maken de kinderen een film van een door hun gekozen letter of klank. De kinderen filmen objecten met deze letter of klank en spreken dit uit tijdens het filmpje. De app plakt deze beelden aan elkaar en zo ontstaat er een filmpje van een bepaalde letter of klank.

Met de app Prowise kunnen de kinderen een woordweb of woordparaplu maken die eventueel aansluit bij het actuele thema. Een memory maken en spelen, een woordzoeker maken, woorden leggen met een woorden plankje, ontbrekende letters zoeken en woorden of letters flitsen.

Activiteit 4: Bee-bot letterkennis

Nodig:

- Bee-Bot
- Bee-Bot mat
- Kaartjes letterkennis

De kinderen werken samen met de Bee-Bot. Tijdens deze opdracht programmeren de kinderen de Bee-Bot. De kinderen pakken een kaartje, op het kaartje staat een letter of een plaatje. Wanneer de kinderen het kaartje met de letter getrokken hebben rijden de kinderen naar de goede letter op de Bee-Bot mat en maken 3 woorden met deze letter, de kinderen schrijven deze woorden met hulp van de tutor op, op het hiervoor bestemde vel. Wanneer de kinderen een kaartje met een plaatje pakken, rijden de kinderen naar dit plaatje op de Bee-Bot mat. Hier staan 3 woordjes. De kinderen lezen samen met de tutor deze woordjes.

Activiteit 5: Bee-bot woordenschat

Nodig:

- Blue-Bot
- Blue-bot mat
- Kaartjes woordenschat

De kinderen werken samen met de Bee-Bot. Tijdens deze opdracht programmeren de kinderen de Bee-Bot. De kinderen pakken een kaartje. Op deze kaartjes staat een beschrijving die bij een van de plaatjes hoort. De tutor leest de beschrijving voor een de tutor of de tutee raadt bij welk plaatje deze beschrijving hoort. Vervolgens programmeert hij/zij de Bee-Bot naar dit plaatje.

Variatie: De kinderen verzinnen zelf een beschrijving en de ander raadt over welk plaatje dit gaat.

Activiteit 6: Blue-Bot bouwen

Nodig:

- Blue-Bot
- Kapla of ander bouw materiaal
- Letterkaart

De kinderen bouwen met Kapla of ander bouw materiaal een baan voor de Blue-Bot. De kinderen bouwen deze baan in de vorm van een letter. Bij deze activiteit is een lettervel aanwezig waar de kinderen op kunnen kijken wat de vorm van de letter is. De kinderen programmeren de Blue-Bot zo dat hij door de baan kan rijden zonder te bi

Activiteit 7: Blue-Bot schrijven

Nodig:

- Blue-Bot
- Blue-Bot penhouder
- Stiften, pennen

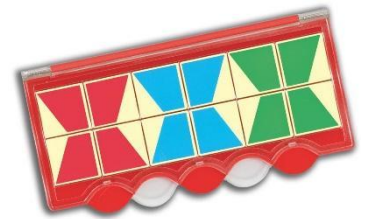
De kinderen werken samen met de Blue-Bot. De kinderen bevestigen de penhouder op de Blue-Bot en kiezen een kleur stift of pen uit om mee te schrijven met de Blue-Bot. De kinderen programmeren de Blue-Bot zo dat hij een letter of een woord schrijft.

Variatie: de kinderen schrijven hun eigen naam door de Blue-Bot in de goede richting te programmeren.

Activiteit 8: Loco

Nodig:

- Loco kaarten
- Locodoosje

De kinderen doen samen een Loco spel. De ontworpen spellen zijn gericht op het aankomende thema van de Noordwijkse methode, oceanen.

De Loco spellen zijn opgebouwd van makkelijk naar moeilijk. De kinderen starten met een makkelijke kaart werken steeds met een kaart die moeilijker is.

Activiteit 9: Samenstellingen spel

Nodig:

- Kaartjes samenstellingen
- Vel met magnetisch tape

De kinderen zoeken de juiste kaartjes bij elkaar die samen een samenstelling vormen. Deze kaartjes kunnen de kinderen bevestigen door middel van het magnetische tape op het hiervoor bestemde vel. Je kunt ervoor kiezen om de eerste plaatjes al vast te plakken voor de kinderen en de kinderen dus alleen het goede antwoord erachter te laten plakken. Je kunt er ook voor kiezen om alle plaatjes los te halen en de kinderen deze plaatjes zelf op de goede plek te laten plakken.

Bijvoorbeeld: het plaatje van de boom en het plaatje van de hut zijn al opgeplakt door de leerkracht. De kinderen moeten alleen nog het plaatje van de boomhut erachter plakken.

Hoe sluiten de activiteiten aan op de leerlijn taal van groep 1/2 en groep 3/4?

De leerlijn taal 4 domeinen, namelijk:

Mondelinge taalvaardigheid: gespreksvaardigheid, luistervaardigheid en spreekvaardigheid.
Leesvaardigheid: lezen van zakelijke teksten en lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten.
Schrijfvaardigheid.
Begrippenlijst en taalverzorging.

- Activiteit 1: Voorlezen

Leerdoelen

Functie van geschreven taal:

- Weten dat geschreven taalproducten zoals briefjes, boeken en tijdschriften een communicatief doel hebben.

Woordenschat

- Beschikken over een basiswoordenschat
- Breiden gericht hun (basis)woordenschat uit
- Leiden nieuwe woordbetekenissen af uit verhalen
- Zijn erop gericht woorden productief te gebruiken
maken onderscheid tussen betekenisaspecten van woorden.

Verhaalbegrip

- Begrijpen de taal van voorleesboeken. Ze kunnen conclusies trekken over het verhaal en voorspellingen doen over het verdere verloop van het verhaal.
- Weten dat de meeste verhalen zijn opgebouwd uit een situatieschets (hoofdpersonen, plaats, tijd) en een episode (probleem, gevolgd door een oplossing)

- Activiteit 2: Communicatie spel Rolf

Leerdoelen

Woordenschat

- Beschikken over een basiswoordenschat
- Breiden gericht hun (basis)woordenschat uit
- Leiden nieuwe woordbetekenissen af uit verhalen
- Zijn erop gericht woorden productief te gebruiken
maken onderscheid tussen betekenisaspecten van woorden.

Begrippen en taalverzorging

- Klanken

- Activiteit 3: Apps. Clips en Prowise

Leerdoelen

- Taalbewustzijn
 - woorden in klankgroepen verdelen zoals bij kin-der-wagen
 - fonemen als de kleinste klankeenheden in woorden onderscheiden, zoals bij p-e-n.
- Woordenschat
 - beschikken over een basiswoordenschat
 - breiden gericht hun (basis)woordenschat uit
 - zijn erop gericht woorden productief te gebruiken

- Activiteit 4: Bee-bot letterkennis

Leerdoelen

Woordenschat

- Beschikken over een basiswoordenschat
- Breiden gericht hun (basis)woordenschat uit
- Leiden nieuwe woordbetekenissen af uit verhalen
- Zijn erop gericht woorden productief te gebruiken
maken onderscheid tussen betekenisaspecten van woorden.

Functie van geschreven taal

- weten dat geschreven taalproducten zoals briefjes, boeken en tijdschriften een communicatief doel hebben
- zijn zich bewust van het permanente karakter van geschreven taal
- weten dat tekenen en tekens produceren mogelijkheden bieden tot communicatie

Taalbewustzijn

- woorden in zinnen onderscheiden
- onderscheid maken tussen de vorm en de betekenis van woorden
- woorden in klankgroepen verdelen zoals bij kin-der-wagen
- reageren op en spelen met bepaalde klankpatronen in woorden; eerst door eindrijm (laars-paars), later met beginrijm (kees en kim)
- fonemen als de kleinste klankeenheden in woorden onderscheiden, zoals bij p-e-n.

Begrippen en taalverzorging

- Grammaticale kennis
- Morfologie
- Klanken

- Activiteit 5: Bee-bot woordenschat

Leerdoelen

Woordenschat

- Beschikken over een basiswoordenschat
- Breiden gericht hun (basis)woordenschat uit
- Leiden nieuwe woordbetekenissen af uit verhalen
- Zijn erop gericht woorden productief te gebruiken
maken onderscheid tussen betekenisaspecten van woorden.

Functie van geschreven taal

- weten dat geschreven taalproducten zoals briefjes, boeken en tijdschriften een communicatief doel hebben

- Activiteit 6: Blue-bot bouwen

Leerdoelen

- Letterkennis

Begrippen en taalverzorging

- Klanken

Taalbewustzijn

- fonemen als de kleinste klankeenheden in woorden onderscheiden, zoals bij p-e-n.

- Activiteit 7: Blue-bot schrijven

Leerdoelen

Woordenschat

- Beschikken over een basiswoordenschat
- Breiden gericht hun (basis)woordenschat uit
- Leiden nieuwe woordbetekenissen af uit verhalen
- Zijn erop gericht woorden productief te gebruiken
maken onderscheid tussen betekenisaspecten van woorden.

Functie van geschreven taal:

- weten dat geschreven taalproducten zoals briefjes, boeken en tijdschriften een communicatief doel hebben
- zijn zich bewust van het permanente karakter van geschreven taal
- weten dat tekenen en tekens produceren mogelijkheden bieden tot communicatie

Taalbewustzijn

- onderscheid maken tussen de vorm en de betekenis van woorden

- Activiteit 8: Loco

Leerdoelen

Woordenschat

- Beschikken over een basiswoordenschat
- Breiden gericht hun (basis)woordenschat uit
- Leiden nieuwe woordbetekenissen af uit verhalen
- Zijn erop gericht woorden productief te gebruiken
maken onderscheid tussen betekenisaspecten van woorden.

Taalbewustzijn

- woorden in zinnen onderscheiden
- onderscheid maken tussen de vorm en de betekenis van woorden
- woorden in klankgroepen verdelen zoals bij kin-der-wagen
- reageren op en spelen met bepaalde klankpatronen in woorden; eerst door eindrijm (laars-paars), later met beginrijm (kees en kim)
- fonemen als de kleinste klankeenheden in woorden onderscheiden, zoals bij p-e-n.

- Activiteit 9: Samenstellingen spel

Leerdoelen

Woordenschat

- Beschikken over een basiswoordenschat
- Breiden gericht hun (basis)woordenschat uit
- Leiden nieuwe woordbetekenissen af uit verhalen
- Zijn erop gericht woorden productief te gebruiken
maken onderscheid tussen betekenisaspecten van woorden.